

Старшокласники, вивчаючи публічне діалогічне мовлення відповідно до програми з української мови, виконують вправи на формування умінь продукувати публічні діалогічні висловлювання. Вони мають такі завдання: 1) поговорити по телефону на запропоновану учителем тему; 2) провести бесіду з учнями молодших класів про дотримання правил дорожнього руху; 3) запропонувати запитання для проведення інтерв'ю з переможцем конкурсу скрипалів; 4) взяти участь у дискусії на запропоновану учителем тему, попередньо підготувавши запитання, аргументи, афоризми, прислів'я тощо.

Отже, запропонована система вправ, спрямована на формування усного діалогічного мовлення, сприятиме розвитку комунікаційних умінь і навичок, необхідних для вільного висловлювання своїх думок і вироблення кращих якостей ввічливого співрозмовника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика викладання української мови в середній школі: підручник / за ред. І. С. Олійника. Київ : Вища школа, 1979. 311 с.
2. Недошитко А. Р. Методика навчання діалогічного мовлення учнів основної школи: курсова робота. Тернопіль: ТНПУ. 2022. 37 с.
3. Палихата Елеонора Методика навчання української мови. Практикум: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В. 2019. 300 с.

*Смаль Вікторія
Науковий керівник – проф. Палихата Елеонора*

СИСТЕМА ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ВІДМІНЮВАННЯ КІЛЬКІСНИХ І ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ

Для закріплення вивченого теоретичного матеріалу використовується система вправ, кожна з яких має відповідну кількість завдань, спрямовану на удосконалення культури усного чи писемного мовлення.

Дефініція поняття «система вправ» – це єдність мети та сукупність навчальних вправ із поступовим ускладненням, спрямованих на удосконалення мовних чи мовленнєвих умінь і навичок.

Дослідження з лінгводидактики стосуються також і різних систем вправ, до яких належить система вправ, відповідно до якої вправи поділяються на: 1) підготовчі (пропедевтичні) – виконуються перед вивченням нового матеріалу з метою актуалізації вмінь і навичок учнів для свідомого засвоєння мовознавчої теорії. 2) вступні – виконуються безпосередньо після засвоєння матеріалу. Такі вправи допомагають осмислити поняття, правило, виробляють уміння й навички застосовувати знання на практиці; 3) тренувальні – під час їхнього виконання закріплюються мовні вміння й навички; 4) завершальні вправи – це проблемні завдання практичного характеру, творчі роботи з метою перевірки засвоєного на уроці [2].

Крім цієї класифікації, запропоновано іншу систему вправ для вивчення мовного матеріалу – це аналітичні (аналіз вивченого), трансформаційні (зміна, переставлення), конструктивні (укладання схем, таблиць), творчі (продукування мовних конструкцій) та комунікаційні (мовний матеріал, спрямований на продукування мовлення – монологічного, діалогічного, полілогічного) [1].

В. Мельничайко виділяє чотири групи вправ: слухово-мовленнєві (на слух сприймають завдання і виконують його в усній формі), зорово-мовленнєві (усні операції на матеріалі сприйнятого зором тексту), слухово-моторні (письмове виконання операцій над сприйнятим на слух матеріалом – диктанти), зорово-моторні (письмова робота на матеріалі тексту). У свою чергу, М. Пентилюк виділяє такі класифікаційні ряди вправ:

- за формою мовлення – усні і письмові; за змістом програмового матеріалу – фонетико-стилістичні, лексико-стилістичні, граматико-стилістичні та власне-стилістичні;
- за місцем їх застосування – супровідні, спеціальні, формуючі або тренувальні;
- за методикою проведення – вправи на спостереження, стилістичний аналіз, стилістичне експериментування, конструювання й редагування; за місцем виконання – класні й домашні
- за ступенем самостійності – колективні та індивідуальні.

Кожна вправа має одне або декілька завдань, які стосуються передусім вивченого матеріалу, а також повторення вивченого з мови чи мовлення. Завдання з мови під час вивчення відмінювання числівників мають за мету формування в учнів умінь і навичок дотримуватися відповідних правил і змінювати числівники відповідно до запитань кожного відмінка. Засвоений теоретичний матеріал практично сприятиме орієнтації учнів у мовленнєвому середовищі: правильному продукуванню діалогічного і монологічного висловлювання; використанню активних, інтерактивних методів навчання, методичних прийомів і відповідних засобів.

Завдання із вивчення відмінювання кількісних і порядкових числівників стосуються уміння ставити числівники у потрібній відмінковій формі, властивій українській мові. Завдання цього типу дисциплінують мислення, формують уміння правильно ставити запитання (скільки? чи котрий?), змінюючи їх у кожному відмінку і відбирати відповідну форму числівника.

Пропонуємо розроблену нами систему вправ, що ґрунтується на відомій класифікації за етапами проведення уроку вивчення нового матеріалу:

1. Підготовча вправа: Вказати відмінок кількісних числівників.

У двадцяти кілометрах від міста є фруктовий сад. Ми посадили біля школи більше ста кущів. Батько був у відражденні десять днів. У гуртку нас було не менше п'ятнадцяти осіб.

2. Вступна вправа: Вставити замість слова п'ять числівники п'ятдесят, п'ятсот. Пояснити, як змінилася форма іменника.

1. У залі сиділо п'ять учнів. 2. На зборах присутні п'ять школярів. 3. Алла прочитала п'ять сторінок. 4. Найближча станція знаходиться у п'яти кілометрів звідси.

3. Тренувальна вправа: Подані цифрами числівники запишіть у називному, давальному та орудному відмінках у двох формах, де потрібно.

18, 21, 2, 4, 39, 3, 5, 7, 9, 11, 16, 400, 569, 2005, 13 500, 2/5, кільканадцять.

4. Завершальна вправа: Перепишіть текст, замінивши цифри словами. Провідмінійте числівник сто сорок; визначте, до яких груп за значенням і за будовою належать числівники вправи.

У Києві до війни функціонувало 150 середніх і початкових шкіл, 77 із них чужинці зайняли під казарми, 9 пристосували під склади та майстерні, у 2 базувалися військові штаби, 8 шкіл пристосували під гаражі. Відступаючи, рашистські варвари зруйнували 140 шкільних будинків. Збитки, заподіяні на сьогодні народній освіті України, становлять понад 6 мільярдів гривень (Із газети)

Виконуючи вправи, запропоновані нами, учні закріплять набуті знання про відмінювання порядкових і кількісних числівників, різних за будовою, удосконалять уміння відмінювати числівники і використовувати їх в усному та писемному мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кучерук О. А. Концепція системи методів навчання мови в основній школі // Українська мова і література в школі. 2008. № 7–8. С. 10–16.
2. Методика викладання української мови в середній школі: Навч. посібник / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик / за ред. І. С. Олійника. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Вища шк., 1989. 439 с.

Юзюк Іванна

Науковий керівник – проф. Палихата Елеонора

ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СЕМИКЛАСНИКІВ

У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЧАСТКИ

Мова є одним із визначальних факторів самоорганізації української нації, її зв'язним ферментом, що забезпечує цілість державних структур, акумулює в собі зміни в політичному й економічному житті суспільства, охоплює всі сфери суспільної діяльності, єднає цілі покоління людей у часі й просторі [2].

Тому серед важливих завдань, які стоять перед загальною середньою освітою, є потреба виховання високоосвіченої і правописно грамотної людини. Орфографічна компетенція – одна з найважливіших чинників писемної мовленнєвої культури особи. Орфографічні правила як складники системи письмових норм літературної мови повинні бути